

ΕΤΟΣ Θ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Συνδρομή ἑτήσια: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ
1 Ἰανουαρίου ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἑτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπι τῆς Λεωφ. Πανεπιστημίου 39.

30 Σεπτεμβρίου 1884

Τόμος ΙΗ'

Η ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΤΩΝ ΑΠΟΡΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ.

Ε'.

Ἄφ' ὅτου ὁ Ἡσίοδος ἐξήνεγκε τὸ θάνατον αὐτοῦ περὶ ἐργασίας ἀπόφθεγμα, ἐπῆλθον τηλικαῦται μεταβολαὶ εἰς τὰς γνώμας καὶ τὰς ἀξιώσεις τῆς κοινωνίας, ὥστε, ἂν μὲν δὲν ἠλλοιωθῆ ἡ βαθεῖα τῆς ῥήσεως ἔννοια, ὑπεβλήθη ὅμως εἰς ἀναγκαίαις τινὰς τροποποιήσεις, τὸ ἀναπόδραστον τῶν ὁποίων οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ παραγνωρίσῃ. Ὀλίγα πράγματα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τεθέντα ἢ λεχθέντα ἄπαξ παραμένουσιν ἐς αἰεὶ ἀναλλοίωτα. Τὰ πάντα ἀλλάσσουν καὶ μεταβάλλονται. Ἀλλάσσουν αἱ ὥραι τοῦ ἔτους καὶ οἱ ἔνιαυτοί, μεταβάλλονται οἱ ἄνθρωποι, λευκαίνεται τὸ μελανὸν τῆς κόμης μας χρῶμα, τροποποιούνται οἱ πόθοι μας, ἀλλοιούνται τὰ αἰσθημάτά μας, ποθοῦμεν σήμερον ὅ,τι παρεβλέπομεν χθές, καὶ ἀτενίζομεν ἀδιαφόρως ὅ,τι μετ' ἀκατασχέτου παραφοράς ἐλατρεύομεν τὴν προτεροῖαν μόλις. Αἰσθανόμεθα ἑαυτοὺς ἰσχυρῶς προσδεδεμένους εἰς τὴν γοητείαν τῆς ζωῆς καὶ ἐνῶ τὸν θάνατον ὑπελαμβάνομεν ὡς τὴν ὑπάτην τῶν δυστυχιῶν, ἐπικαλούμεθα αἴφνης αὐτόν, ἐὰν αἱ πεποιθήσεις ἡ ἡ ἀτολμία κωλύῃ ἡμᾶς νὰ τὸν ἀτενίσωμεν ἀτρομήτως. Ἡ ἀδιάκοπος αὕτη ἐναλλαγὴ τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν κλίσεων τοῦ ἀνθρώπου εἶνε, ἄρα γε, τὸ ἀποτέλεσμα ὑπερέτας αἰτίας κειμένης ἐν τῇ αἰνιγματώδῃ αὐτοῦ φύσει; Τὸ ἐρώτημα δυσχερῶς δύναται νὰ λυθῆ. Οἱ ἄνδρες ἄλλως αἰσθάνονται ἑαυτοὺς ἡκιστα καταλλήλους νὰ ἀπαντήσωσιν εἰς ζητήματα ἀνθρωπίνης ἰδιορρυθμίας καὶ ἀστασίας καὶ ἀκριβῆ συνείδησιν τῆς ἀνεπαρκείας αὐτῶν ἔχοντες, ὑπαχωροῦσι πρὸ ἀρμοδιωτέρων καὶ ἐρασιμωτέρων δικαστῶν, ἢ κρίσις τῶν ὁποίων, ἐὰν δὲν ἐπηρεασθῆ ὑπὸ τῆς μεροληψίας, δύναται εὐλόγως νὰ λογισθῆ ὡς ἀπορρηχτός αὐθεντεῖα.

Τὸ «οὐδὲν ἔργον ὄνειδος» εἶνε ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ ἀληθέστατον ὅτι ἡμᾶς καὶ πᾶν ἔργον, ἵνα ἀναληφθῆ ἀποτήτως καὶ καρποφόρως ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ ἐργάτου, ἢ τοῦ χειρῶνακτος, δέον νὰ παρουσιάξῃ καὶ ἐλάχιστα ἔστω σημεῖα ἀναλογίας τῆς πνευματικῆς μορφώσεως, τῆς ἀνατροφῆς, τῆς φυσικῆς δυνάμεως, καὶ τῆς κλίσεως τοῦ

ἀνθρώπου πρὸς τὴν ἐργασίαν ἣν ἀναδέχεται, τοῦτο, νομίζω, δὲν δύναται νὰ τεθῆ εἰς ἀμφιβολίαν. Ζήτημα εἶνε ἐὰν ὁ φιλόσοφος ποιητής, ὁ τὴν περὶ ἐργασίας ῥῆσιν ἐξεγενεῶν 900 ἔτη πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, ἢ ἔσπεργε νὰ χαρακτηρίσῃ ταύτην ὡς ἀπόλυτον σήμερον, ὅτε τοιαύτας μεταλλαγὰς ὑπέστη ἡ κοινωνία, καὶ εἰς τοιαύτας ἀναποδράστους τροποποιήσεις ὑπεβλήθησαν τὰ ποικίλα τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος δόγματα, καὶ δὴ καὶ αὐτὰ τὰ θρησκευτικά. Ἐκαστος δὲν ἐγεννήθη διὰ πᾶσαν ἐργασίαν, οὐδὲν δὲ δύναται νὰ καταμεμφθῆ τις ὀκνηρίαν τοῦ ἀνδρός ἐὰν ἀκμαίαν ἔχων τὴν διάνοιαν καὶ εὐρωστον τὴν χεῖρα, ἴσταται πολλάκις ἀργός, ἀσχάλλων καὶ αἰδοῦμενος, ἐὰν οὐδὲν ἔτι συνέπεσε νὰ προσκομίσῃ εἰς τὴν κοινωνίαν, τὴν ἀπέραντον ταύτην κυψέλην, ἐν ἧ ἕκαστος ὀφείλει νὰ ἐργάζηται καὶ νὰ κοπιᾷ. Βίξ ἔκπτωτος ἰγεμών, εἰς ἐξόριστος φιλόσοφος, εἰς πνευματικὸς ἐργάτης τέλος, ἀξιολόγως δύναται νὰ καταστῆ προπαιδευτὴς μαθηματικῶν καὶ γραμματικῆς, διδάσκαλος ἰχνογραφίας καὶ μουσικῆς ἢ τι ἄλλο συγγενὲς καὶ παραπλήσιον· δὲν δύναται ὅμως ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ «οὐδὲν ἔργον ὄνειδος» νὰ μεταβληθῆ εἰς ἀχθοφόρον, ἢ ν' ἀναλάβῃ τὴν σπιρίδα ἐπὶ τοῦ ὤμου ὅπως κομίζῃ ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἀνά πᾶσαν προῖαν ἐπ' ἀμοιβῆ τὸν ἄρτον καὶ τὸ κρέας τοῦ ἀγοραστοῦ. Αὐτὸς ὁ Ἡσίοδος ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπανήρχετο σήμερον ἐν μέσῳ ἡμῶν, λίαν ἀμφίβολον εἶνε ἐὰν, περιπέπτων τυχὸν εἰς στενοχωρίας, ἤθελεν ἀναλάβῃ ψῆκτραν ὑποδηματοκαθαριστοῦ, ὅπως καθίρων δι' αὐτῆς τὰ ὑποδήματα τῶν διαβατῶν πορίζηται ὀλίγα κερμάτια, παραμυθῶν αὐτὸν πρὸς εἰρωνεῖαν μᾶλλον, ἢ πεποιθότως διὰ τοῦ «ἔργον οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργία δὲ τ' ὄνειδος».

Πιθανὸν οἱ ἐν Ἑλλάδι νὰ μὴ ἔχωμεν ἔτι εὐκρινεῖς περὶ ἐργασίας ἰδέας, ἴσως μάλιστα ἐσμέν καὶ ὑπὲρ τὸ δέον ποιηταί· δυσκόλως ὅμως νομίζω ὅτι θὰ τροποποιήσωμεν ἐπὶ τοσοῦτ' αἰσθημάτων ἡμῶν, ὥστε νὰ συμβιβάσωμεν, ἐν τῇ καλονικῇ τῆς κοινωνίας μας ἐκτυλίξει, τὴν νοήμονα τοῦ φιλοτίμου νέου ἐργασίαν πρὸς τὴν ἄτοπον, ψυχράν, καὶ ἐνίοτε ἀποτομωτάτην συμπεριφορὰν τοῦ ἀνωτέρου δημοσίου ὑπαλλήλου ἢ τοῦ κεφαλαίουχου ἐγνοοῦντος νὰ τυραννῆ διότι μισθοδοτεῖ, καὶ ζηλοτυποῦντος ἔστιν ὅτε τὸν ὑπάλληλον,

ἐὰν συμπέσῃ νὰ αἰσθάνηται αὐτὸν ὑπέρτερον ἑαυτοῦ, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ ἐπιχαίροντος εἰς τὰς ὑλικὰς τοῦ μισθοδοτουμένου ἀνάγκας ἐὰν ἐλπίζῃ ὅτι δύναται δι' αὐτῶν νὰ κρατῆ εἰς ὑποταγὴν, καὶ ἐξευτελίξῃ τὸν ἀγέρωχον, ἀλλὰ σεμνὸν αὐτοῦ χαρκατῆρα. Οὐδενὶ πρόκειται πρόβλημα, ὅτι τῆς ζωῆς οἱ ὄροι ἐχώρησαν ἐν δυσαναλόγῳ αὐξήσει, ἐνῶ δὲ ἐπλεόνασαν αἱ χρεαίαι, ἐστέρησαν ἀφ' ἑτέρου αἱ πηγαί. Βεβαίως τοιαύτη ἀνωμαλία, δυναμένη καὶ τὴν κοινωνικὴν τάξιν νὰ διαταράξῃ βραδύτερον, εὐκαίον εἶνε νὰ παύσῃ. Τὸ διατεινέσθαι ὅμως, ὅτι σήμερον, ὡς ἔχει ἔτι ἡ κοινωνία, εἶνε ἐκουσίως ἀργὸς πᾶς ὁ ἔχων ἀνάγκην νὰ ἐργασθῆ, ἀλλὰ μὴ δυνάμενος νὰ συμβιδάσῃ ἑαυτὸν πρὸς πᾶσαν ἐργασίαν, εἶνε ὕβρις δεινὴ καὶ ἀδίκημα οὐ μόνον κατὰ τῆς ἀντιλήψεως, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς συνειδήσεως τοῦ καθήκοντος ἢν ἕκαστος ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἀκμαίαν ἐν ἑαυτῷ. Πᾶσαι αἱ ἐργασίαι δὲν εἶνε δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀπαιτῆται καὶ ἀναλογία τις ὅσῳ μικρὰ τοῦ ἐργάτου πρὸς τὴν ἐργασίαν, καὶ τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἄριστα ἤθελε κατανοήσῃ πᾶς πρόθυμος ἐπιτιμητῆς, ἐὰν ἀπογυμνούμενος τῶν εἰσοδημάτων καὶ τοῦ πλοῦτου του, τηρῶν ὅμως κατ' ἀνάγκην μέρος τῶν ἐξῆών του, ἤθελε κληθῆ λόγῳ τῆς ἐναντίας ἀρχῆς ν' ἀναλάβῃ καθήκοντα προφανῶς ἀσυμβιδάστα, ἂν οὐχὶ πρὸς τὴν πνευματικὴν του κατάστασιν, τοῦλάχιστον πρὸς τὸ χρηματικὸν παρελθόν του.

Ἐτόλμησα νὰ προτάξω τὰ βραχέα ταῦτα ὅπως ἀναδειχθῆ μείζων ἢ εὐεργεσία τοῦ συνδυασμοῦ ἐκείνου, ὅστις, συμβιδαστικὸς τῆς προσωπικῆς φιλοτιμίας καὶ τῶν προσωπικῶν ἀναγκῶν, διήλλαξεν εὐστόγως ἀμφοτέρας, συντελέσας, ἐν τῇ τοιαύτῃ διαλλαγῇ, προκοπὴν τινα καὶ σχετικὴν ἀνακούφισιν τοῦ μισθολήπτου. Τὸ ἐργοστάσιον τῶν ἀπόρων γυναικῶν, περὶ οὗ θ' ἀσχοληθῶμεν ἀμέσως κατωτέρω, τῆς ἐπινοίας ταύτης εἶνε αἰσίτος καρπός. Παρέχει εἰς τὴν πτωχὴν ἀλλὰ φιλότιμον κόρην ἐργασίαν καὶ τὰ γλίσχρα τῆς συντηρήσεως μέσα, ἀλλὰ τὰ παρέχει χωρὶς νὰ τὴν ἐξευτελίξῃ, καὶ ἐν τούτῳ κείται τὸ εὐεργέτημα καὶ ἡ ἄκρα τοῦ καταστάματος σκοπιμότης. Ἀφοῦ ἡ πενία ὑπῆρξεν αἰπίτος σύντροφος τῇ Ἑλλάδι, ἀφοῦ δὲ διὰ τῆς ἐργασίας μόνης δυνάμεθα νὰ μετριάσωμεν μικρὸν τὰ κακὰ τῆς ἀνηλεοῦς ταύτης μάστιγος, πρέπει νὰ ἐργασθῶμεν τοῦτο καὶ ἀνάγκας ἐὰν δὲν εἴχομεν θὰ ἦτο καθήκον μας. Σκοπήσωμεν μόνον μὴ πως διὰ τοῦ τρόπου ἡμῶν καταστήσωμεν ἀναπόδραστον τὴν ἀργίαν δι' ἐκείνους ἢ ἐκείνας ὅτινες τὴν βδελύσσονται· φροντίσωμεν ὅπως ἡ στενοχωρία τοῦ ἤθους λείψῃ ἀπὸ τοῦ ἐργάτου ἢ τῆς ἐργάτιδος τὴν ὄραν καθ' ἣν τείνει τὴν χεῖρα ἵνα λάβῃ τὸ προῖον τῆς ἐντιμοτάτης ἐργασίας τῆς. Πρέπει ἄνευ περιστροφῶν νὰ λεχθῆ ὅτι δυστυχῶς ἐν Ἑλλάδι οἱ ἀπασχολοῦντες πολυάριθμον προσωπικὸν εἰς τὰς ὑπηρεσίας τῶν γραφείων των καὶ ἀλλαχοῦ ὑπολαμβάνουσι τοὺς

ὑπαλλήλους των ὑποδέεστερα ὄντα, ἅτινα οἰοῦν εὐεργετοῦσι, διότι παρέχουσιν αὐτοῖς ἐργασίαν. Δημιονοῦσιν ὅτι ἐὰν τὸ κεφάλαιον συντρέχῃ τὸν ἐργάτην, καὶ ὁ ἐργάτης οὐχ ἤττον συντρέχει τὸ κεφάλαιον, κοινοπραξίας δ' ὑπαρχούτης δὲν βλέπω τίνας ἐνεκα δύναται νὰ ἐμφανίζηται ὁ ἕτερος τῶν παραγόντων εὐεργέτης, ἔτοιμος ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ πληγῶσῃ τὴν φιλοτιμίαν τοῦ ἄλλου τοσοῦτῳ μᾶλλον εὐαισθήτου ὅσῳ κενότερον εἶνε τὸ βαλάντιον καὶ σκληρότεροι αἱ ἀνάγκαι του. Τοῦτο ἰδιαιτέρως ἀληθεύει ὡς πρὸς τοὺς διαφεύγοντας τὴν στενὴν τοῦ χειρώνακτος σφαίραν. Ἡ μέση τάξις τῶν κοινωνιῶν, αὕτη ἰδίως ἢ μὴ ἔχουσα σιδηροῦν τὸν βραχίονα, ἀλλ' οὔτε καὶ χρυσοῦν, ἢ μέση τάξις ἢ τὸ θεμέλιον τῆς κοινωνίας καὶ τῆς πολιτείας ἀπαρτίζουσα, αὕτη εἶνε ὁ ἄκμων ἐφ' οὗ καταφέρεται ἡ δεινὴ τῆς ἀνάγκης σφύρα. Ἐνῶ δὲν ἔχει, οὔτε δύναται νὰ ἔχῃ, τὸ λιτόβιον τοῦ ἐργάτου, δὲν ἔχει βεβαίως οὔτε πολλοστὸν τῆς ἀνέσεως τοῦ πλουσίου. Ἐνα κέκτηται ἄγιον πόρον, τὸν τῆς ἐργασίας τῆς, καὶ τοῦτον πρέπει νὰ σεβασθῶμεν μὴ καθιστῶντες ἀδύνατον τὴν χρησιμοποίησίν του. Καὶ ἐὰν τοῦ ἀνδρὸς ἡ φιλοτιμία δικαίως κατεξανίσταται κατὰ πάσης ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ, φαντασθῶμεν τί πάσχει τῆς γυναικὸς ἢ εὐαισθησία, ἥτις, λεπτὴ ὡς τὸ αἰθεριώτερον ἄρωμα, συντρίβεται ἐξ ἀπελπισίας, παλαιούσα ἐν μέσῳ τῶν ἀφορήτων τῆς ζωῆς στερηφῶν καὶ ὀφείλουσα νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας προσφιλῶν ὄντων, μετὰ παλμῶν ἀναμενόντων ἀνὰ πᾶσαν νύκτα ἐντὸς στενοῦ ὀμματίου, καὶ ὑπὸ τὸ φῶς ἀσθενοῦς λύχου ἐρωτῶντων ἐὰν ἡ μήτηρ τῶν ἔφερεν ἄρτον...

Ἐφ' ἧς περιστάσεις ἐκτυλίσσονται νῦν οἱ ὄροι τοῦ καθημερινοῦ βίου, νοεῖ ἕκαστος οἷος προσήκει ἔπαινος καὶ ποῖα τιμὴ πρὸς τοὺς δημιουργοὺς ἀσύλων κατὰ πάσης ἀκουστοῦ ἀργίας. Ἐὰν ἡ ἀργία εἶνε ἡ μήτηρ πάσης κακίας, οἱ ἐπιτυχόντες δι' ἀρίστου συνδυασμοῦ νὰ τὴν ἐξουδετερώσωσιν ἀπέθῃσαν διττῶς εὐεργέται· ἔσωσαν ἀφ' ἑνός, συνετήρησαν ἐντίμως ἀφ' ἑτέρου, φεισθέντες οὐδὲν ἤττον καὶ τῆς φιλοτιμίας εὐαισθητῶν καὶ αἰδημόνων ὑπάρξεων. Εὐλόγον πρέπει νὰ αισθανώμεθα ὑπερηφάνειαν ἀναλογιζόμενοι ὅτι καὶ τὸ ὑπὸ τὴν μελέτην ἡμῶν «ἐργοστάσιον τῶν ἀπόρων γυναικῶν» εἶνε προῖον τοῦ ἐξόχως λεπτοῦ καὶ πρακτικοῦ ἐκείνου πνεύματος τοῦ καταδηλωθέντος οὕτω καρποφόρως παρὰ διακεκριμέναις κυρίαῖς τῶν Ἀθηνῶν. Εἶδομεν ἐν τῷ Ἀμαλιεῶ Ὀργανοτροφείῳ καὶ ἐν τῷ Ἐυαγγελισμῷ τί ἴσχυσε νὰ κατορθώσῃ τοιοῦτον πνεῦμα, βλέπομεν ἐν τῷ ἐργοστασίῳ τούτῳ ἑτέραν τῆς τοιαύτης προορατικότητος ἀπόχρωσιν. Ἐκεῖ ἐξετιμήσαμεν ἀφοσίωσιν εὐγενῆ καὶ ἀνεπίδεικτον φιλανθρωπίαν· ἐνταῦθα ἐκτιμῶμεν πρόνοιαν ἥτις διὰ δεξιωτάτης ἐμφανίσεως σώζει ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τῆς δυστυχίας, προδρόμου, ὑπὸ τινα ἔποψιν, τῆς ἀτιμίας. Ἴδου διατί

καίτοι προκειμένου καθαρῶς περὶ ἐργασίας, κατετάξαμεν ὑπὸ τὸν τίτλον τῆς «φιλανθρωπίας» καὶ τὸ κατάστημα τοῦτο· διότι τίς μεγαλειτέρα φιλανθρωπία τοῦ νὰ λυτρώσῃ τις ἀπὸ πιθανοῦ ὀλισθήματος εἰς ὃ ἢ στέρησις ἢ ἡ ἀργία ἠδύνατο νὰ ὠθήσῃ ἀσθενῆ ἢ ἄπειρον χαρακτηρᾶ; . . .

Ἡ πρὸ δωδεκαετίας ἀρχὴ τῆς συστάσεως τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν γυναικείαν παιδευσιν εἰς ὃν τοσαῦτα ὀφείλομεν σήμερον, καὶ πρὸς ὃν δὲν θὰ ἐξαντληθῇ οὔτε ταχέως οὔτε εὐκόλως ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς κοινωνίας, ἀναμνησθεὶς τὸ ψευδὲς τοῦ λογίου, ὅτι ἡ ἀρχὴ εἶνε τὸ ἡμῖσι τοῦ πάντος. Αἱ ὀσμημέραι ἀξάνουσαι ἀνάγκαι τῶν περὶ τὰ οἰκιακὰ ἀσχολουμένων γυναικείων τάξεων, ἡ ἔνδεια αὐτῶν ἐμφανιζομένη ὑπὸ τύπον εἰδεχθῆ ἅμα καὶ συγκινητικόν, εἶχεν ὑπαγορεύσει τὴν πρὸς ἀλλήλας προκαταρκτικὴν συνεννόησιν ὀλιγίστων διακεκριμένων τῆς πόλεως δεσποινῶν ἐπὶ τῷ τέλει νὰ ἐξευρεθῇ μέσον τι προληπτικόν τῆς ἀδιαλείπτως προχωρούσης στέρησεως γυναικῶν, αἵτινες δὲν εἶχον τὴν δύναμιν ν' ἀφεθῶσιν, ὡς αἱ χωρικά, εἰς βαρείας χειρωνακτικὰς ἐργασίας, δὲν εἶχον ὅμως καὶ τὰ μέσα ν' ἀναλάβωσι ἐργασίαν μᾶλλον προσήκουσαν εἰς τὴν μικρὰν παιδευσιν καὶ τὰς συνηθείας των. Ἐβλεπέ τις μητέρας τεινούσας κρύφα τὴν χεῖρα, παρθένους ἐρυθρίσας πρὸ τῆς σκληρᾶς τῆς ζωῆς καὶ τῆς κοσμίας παραστάσεως ἀνάγκης, περιερχομένας εἰς τὸ δίλημμα τῆς ἀνηκούστου στέρησεως καὶ καθειρῆσεως μετ' ἀσιτίας, ἢ τοῦ ὄνειδος συγκεκαλυμμένης ἐπαίτείας τήρουσης σιάν τινα ἀξιοπρεπείας δυνατέως ὅμως νὰ μεταβάλῃ καὶ τὸν τύπον ὑπ' ὃν ἐνεφανίζετο κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς αἰτήσεως. Ἡ ἰδιωτικὴ ἀρωγὴ ὅσῳ καὶ ἂν ἦτο γενναία, οὔτε δίκαιον ἦτο, οὔτε δυνατὸν νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς χρείας πόλεως χωρούσης βιάως ἐμπρός, καὶ ἔνθα τηλικαύτῃ ἀλλοίωσις εἶχεν ἐπέλθει καὶ τοιαύτῃ ἀπότομος ὑπερτίμησις. Εἶχον παρέλθει οἱ πατριαρχικοὶ χρόνοι καθ' οὓς ἡ γηγενῆς μήτηρ λύουσα τὸ συνεσφιγμένον αὐτῆς βαλάντιον καὶ ἀντλοῦσα ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ ἀλλ' ἐπαρκοῦς περιεχομένου 5 ἢ 6 δραχμάς, ἠδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ ἀκόπως εἰς τὴν ἐνδυμασίαν τῆς κόρης. Ὁγκοῦτο ἀδιαλείπτως τὸ μόλυσμα ἐκεῖνο, τὸ καὶ ταχύτερον φυλλοξήρας, διαδιδόμενον, καὶ ὅπερ, ἄς πεισθῶμεν τέλος, ἀδύνατον ἀποβαίνει ν' ἀποφεύγωμεν δσάκις ἐνσκήπτει· ποικίλαι δὲ ἀνάγκαι εἰς τὰς ἀναποδράστους ἀναχθεῖσαι πᾶσαι, καὶ ὡς τοιαῦται ἀναγνωρισθεῖσαι κατέκλυζον ἀλληλοδιαδόχως ἅπαντα τὰ προχώματα, ἅτινα ἔμενον ἔτι ἀπρόσβλητα, καὶ μετ' ὀλίγον ἐνώπιον ἡμῶν ἐξετυλίσσετο ὠκεανὸς ὀλκκληρος ἀναγκῶν καθημερινῶν, ἄς οὐδεμία δύναμις ἰδιωτικὴ ἠδύνατο νὰ προλάβῃ καὶ καθ' ἥσσηνα λόγον νὰ θεραπεύσῃ.

Ἐν τῇ τοιαύτῃ κρίσιμῳ στιγμῇ τῆς μεταβάσεως τῆς κοινωνίας ἀπὸ καθεστῆκείας καταστά-

σεως εἰς νέαν καὶ ἀσυνήθη, ἐπεφάνη, κιβωτὸς ἐν κατακλυσμῷ, τὸ ἐργοστάσιον τῶν ἀπόρων γυναικῶν. Ἰδρυθὲν ὑπὸ χρηστάς ἐλπίδας, ἀναλήφθην ὑπὸ τὴν κραταίαν τῆς βασιλείσεως προστασίαν, εὐνοήθην ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς ἰδιωτικῆς συνδρομῆς, ἐκραταιώθη μετὰ τινὰς ἐπισηφαλεῖς δομισμοὺς ἀναποφεύκτους δι' ἰδρύματα θεμελιούμενα ἐκ τοῦ μηδενὸς καὶ μετ' ἐλπίδας μόνον· ἤδη ἐρρίζοβόλησεν ἀσφαλῶς δεχόμενον ὑπὸ τοὺς κλάδους αὐτοῦ πληθὺν γυναικῶν καὶ παρθένων, ἐκάστη τῶν ὁποίων ἀντιπροσωπεύει τὴν ἐντιμον καθημερινὴν συντήρησιν μιᾶς οἰκογενείας. Δὲν πρόκειται ἐνταῦθα οὔτε περὶ τρυφῆς, οὔτε περὶ ἀνεσεως βίου· ἀρκεῖ ὁ ἐπιούσιος ἄρτος ἐντίμως κερδαινόμενος καὶ τὸν ἀκίνδυνον πορισμὸν αὐτοῦ ἰδοῦ ὅτι ἐπρομήθευσεν εἰς τόσας γυναίκας τὸ ἐργοστάσιον τοῦτο. Τὴν νύκτα, καλυπτομένη ἐντὸς μελανῆς καλύπτρας, δὲν σπεύδει ὑπὸ ἀγωνίας κατατροχόμενη δυστυχῆς γυνὴ ὅπως ζητήσῃ ἐλεημοσύνην παρὰ θύρας ὑπόπτους πολλάκις. Τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ ἑαυτῆς ἠσφάλισεν ἡ ἐργασία τῆς, ἐργασία δυναμένη ἐκθύμως νὰ παρασχεθῇ καθ' ὃ μὴ ὑποβάλλουσα εἰς μαρτύριον τὸν ἐργαζόμενον.

Ἡ νέα κόρη κύπτουσα πρὸ τοῦ ἐργοχείρου ὕπερ σπεύδει νὰ περατώσῃ, καθ' ὅσον ὅσῳ ταχύτερον ἐργασθῇ τοσοῦτῳ πλείονα θὰ κερδίσῃ, δὲν ἔχει καιρὸν ν' ἀτενίσῃ τὴν ἀγέρωχον ἄμαξαν τῆς ἐταίρας ἥτις μισθοῦσα τὸ σῶμά της ἀντὶ τῆς ἐργασίας τῆς περιέρχεται ἐπιδεικτικῶς τὰς ἀγυῖάς, σκάνδαλον καὶ πειρασμὸς τῆς πενομένης παρθένου, ἥτις οὐδὲ νὰ ὄνειρευθῇ κἂν πολμῶ τὰ λεπτὰ σαρδάλια καὶ τὰ βαρέα ὑφάσματα δι' ὃν καλύπτεται ἡ ἱερόδουλος ἐκεῖνη τῆς Ἀφροδίτης. Ἄλλὰ καὶ ἂν πρὸς στιγμὴν ἀτενίσῃ δὲν ἔχει ἴσως καιρὸν νὰ παραλληλίσῃ τὰς διαφορὰς καταστάσεις τῆς κοινωνίας, οὐδὲ νὰ συγκρίνῃ τὴν ἑαυτῆς ἐντιμον πένιαν πρὸς τὴν ἐπονειδιστον καὶ ἐφήμερον ἄνεσιν τῆς ἄλλης· ἡ ἐργασία τὴν κωλύει ἀδιαλείπτως δὲ ἐργαζομένη καὶ κερδίζουσα ἀδιαλείπτως, σώζεται ἀπὸ τὸ ὀλισθήμα εἰς ὃ — τίς οἶδε; — ἠδύνατο ἴσως ν' ἀφεθῇ, ἔάν, μένουσα ἄεργος, ἠσχόλει ἀντὶ τῶν χειρῶν τὸ πνεῦμα μᾶλλον εἰς ἐξωτερικὰς θεωρίας καὶ παρατηρήσεις, ἀφιερμένη εἰς συγκρίσεις καὶ παραβολὰς καὶ διωκομένη ἀδιαλείπτως ὑπὸ ἀθλίων πειρασμῶν οὔτινες συνήθως ὑπὸ μορφὴν ἀνδρὸς ἠδύνατο νὰ πρὸκύψωσιν ἀνὰ πᾶν βῆμά της καὶ πᾶσαν κίνησιν τῶν ὀφθαλμῶν.

Ἐστὶς εὐρεθῇ τυχαίως ἐπὶ τῆς ἀγούσης εἰς τὴν πλατείαν τῶν στύλων λεωφόρου, ἐγγὺς τοῦ ξυλίνου μεγάρου τῆς ἐκθέσεως, ὅτε ἀπολούνται τῆς ἐργασίας αἱ κόραι, θὰ τέρψῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς θέαμα ἱκανὸν νὰ τὸν ἀπασχολήσῃ καὶ μετὰ τὴν ἐκτύλιξιν ἔτι τοῦ ὠραίου φυσικοῦ πανοράματος ὅπερ ἀπλοῦται πρὸ αὐτοῦ. Ἡ ἔσπερινὴ ἐκεῖνη ὠρα εἶνε ἡ τῆς ἐξόδου τῶν ἐργατίδων ἐκ τοῦ ἐργοστασίου· παραμείνασαι ἀκεραίαν τὴν ἡμέραν

έντός, ἀπέρχονται πρὸς τὸ ἐσπέρας οἴκοι, ὅπως ἀνακουφίσωσι τοὺς ταλαιπώρους γονεῖς καὶ περιποιηθῶσι τοὺς μικροὺς ἀδελφούς των ἢ τοὺς συζύγους καὶ τὰ ἀνήλικα τέκνα των. Ὁφθαλμὸς βέβηλος δὲν τολμᾷ νὰ ὑψωθῆ ἐπὶ τὸ στίλβον ἐξ ἐγκαρτερήσεως καὶ ἀρετῆς μέτωπον τῆς ἐργατίδος· οἱ ἄνδρες, ὅσῳ καὶ ἂν ἐπωρῶθησαν ἐν ἀσωτείαις, αἰσθάνονται ἀκατανίκητον σέβας πρὸς τὴν πάσχουσαν γυναικείαν ἀρετὴν ἣν καταυγάζει δι' αἰγλης θείας καὶ μελαγχολικῆς ἡ ἔντιμος ἐργασία, ὅσῳ δὲ συμπαθεστέρα εἶνε τῆς ἐργατίδος ἡ στάσις καὶ ἡ μορφή, κατὰ τοσοῦτον βαθύτερος αὐξάνει καὶ ὁ σεβασμὸς. Ποία ἀποζημιώσεις ἀναμένει τὴν πτωχὴν κόρην τὴν στιγμὴν καθ' ἣν πατεῖ τὴν φιλίαν τῆς οἰκίας τῆς ἐν μέσῳ τῶν ἀφελῶν δεξιώσεων τῶν μικρῶν ἀδελφῶν τῆς καὶ τῶν εὐχῶν ἀσθενοῦς καὶ γέροντος πατρός, ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ ὁποίου γαληνῶς ἀτενίζοντος τὸ ἀγαπητὸν ἐκεῖνο ὄν; . . .

Αἱ θύραι τοῦ ἐργοστασίου εἰσὶν ἀναπεπταμέναι διὰ πᾶσαν θέλουσαν νὰ ἐργασθῆ. Τῆς ἐργασίας αἱ θύραι ὁμοιάζουσι τὰς θύρας τῆς ἐκκλησίας αἵτινες ἀναμένουσιν ἀνοικταὶ τοὺς θέλοντας νὰ προσευχηθῶσι, οὐδενὶ οὐδέποτε κλειόμεναι. Ἄνὰ πᾶσαν πρωίαν τὸ προαύλιον τοῦ καταστήματος πληροῦται διαδοχικῶς γυναικῶν μέσης ἡλικίας, ἐλαχίστων γραιῶν, καὶ κυρίως νεανίδων ἡ ἡλικία τῶν ὁποίων κυμαίνεται ἀπὸ τοῦ 13ου ἔτους καὶ ἐφεξῆς. Ἀθροισθεῖσαι πᾶσαι ἐντὸς τῆς κυριωτάτης τοῦ καταστήματος αἰθούσης προσεύχονται κοινῇ, πρὶν ἢ διανεμηθῶσιν εἰς τὰ οἰκεία τμήματα καὶ κατάρξωνται τῆς ἐργασίας τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἐργασίας προϊστάται ἡ διευθύντρια ἔπονται δὲ αἱ διδασκάλισσαι προϊστάμεναι ἐκάστη ἰδιαιτέρου τοῦ καταστήματος τμήματος. Εἶχεν ἤδη παρέλθει ἡ ὥρα τῆς προσευχῆς ὅτε ἀφικόμην εἰς τὸ κατάστημα. Ἐν δυσὶ λέξεσι θὰ συνοψίσω τὰς γεννηθείσας ἐν ἐμοὶ ἐντυπώσεις· συνεστάλην διότι ἐπὶ τοσαύτα ἔτη δὲν τὸ εἶχον ἐπισκεφθῆ καὶ διότι εἰς τηλικαύτην ἀσύγνωστον ἄνοιαν αὐτοῦ καὶ τῆς ἐργασίας του διεύελον ἐγώ, διαρκῆς τῶν Ἀθηνῶν κάτοικος! Οἱ ἀναγνώσται τῶν γραμμῶν τούτων, οἱ εἰς τὸ αὐτὸ μετ' ἐμοῦ σφάλμα περιπεσόντες, ἄς σπεύσωσι νὰ ἐπανορθώσωσι τὴν ἔλλειψιν, ἀφοῦ μάλιστα δὲν θὰ εὐρεθῶσι πιθανῶς εἰς τὴν θέσιν νὰ τὴν ἐξομολογηθῶσι δημοσίᾳ ὅπως ὁ γράφων. Ἐὰν μάλιστα συμπέσῃ νὰ ὦσι καὶ πλοῦσιοι, — πάθημα εὐάρεστον ὑφ' οὗ ὀλίγοι Ἕλληνες κατατρώχονται — τοιαύτη ἐπίσκεψις μετὰ βραχείας τινὸς παραμονῆς εἰς τὸ ἐμπορεῖον τοῦ καταστήματος, εἶνε ἱερώτατον καὶ ἀναπόδραστον καθήκον.

Μετὰ τὴν ἐωθινὴν προσευχὴν ἄρχεται πρόχειρός τις γραμματικὴ διδασκαλία σκοποῦσα τὴν διδασχὴν τῶν στοιχείων τῆς ἀναγνώσεως, τῆς γραφῆς καὶ τῆς ἀριθμητικῆς, διὰ τὰς βουλομένας τῶν ἐργατίδων, ἀλλ' ἐξαιρέτως διὰ τὰς μὴ ὑπερ-

βάσας τὸ 15ον ἔτος τῆς ἡλικίας των. Αἱ πρεσβυτεραι εἶτε διότι ἔτυχον τῆς πρώτης παιδείσεως, εἶτε διότι ὑπολαμβάνουσι σκοπιμώτερον νὰ καταναλώτωσι εἰς τὴν ἐργασίαν τὴν ὥραν τῆς μελέτης, ἀπέχουσι συνήθως τῆς διδασκαλίας. Εἶχεν ἤδη τελειώσει καὶ αὕτη. Ἡ κ. διευθύντρια εὐχρηστέθη νὰ μὲ ξαναγῆσῃ αὕτη προσωπικῶς καὶ μετὰ μεγίστης σαφηνείας καὶ ἐτοιμότητος νὰ ἐρμηνεύῃ τὰς ἐρωτήσεις καὶ ἀπορίας μου. Ἄς μὲ παρακολουθῆσῃ ὁ ἀναγνώστης εἰς τὴν πρόχειρον τοῦ καταστήματος ἐξέτασιν· ἤθελον προσθέσει καὶ ἡ ἀναγνώστρια ἂν μὴ ἦτο γνωστὸν καὶ καθιερωμένον ἤδη ὅτι αἱ κυραὶ παρακολουθοῦνται σήμερον εὐλαβῶς χωρὶς νὰ παρακολουθῶσι.

Ἔπεται τὸ τέλος.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ.

Η ΑΠΟΛΕΣΘΕΙΣΑ

[Μυθιστορία τῆς Κυρίας Henry Greville.

Μετάφρασις Π. Γ. Φέρμπου].

Συνέχεια ἴδε προηγούμε. φύλλον.

ΙΒ'.

Ἐξεληθὼν ἐκ τοῦ καταστήματος τὸ παιδίον ἔδραμε κατ' εὐθείαν εἰς τῆς κυρᾶ Ζαλίνης, ἧτις ἦτο ἡ φυσικὴ αὐτοῦ προστάτις. Τῇ ἐφαίνετο δὲ ἀδύνατον νὰ μὴ τὴν παραμυθῆσῃ, διότι ἡ τεθλιμμένη τῆς καρδία εἶχε μεγίστην χρεῖαν παραμυθίας. Ἀνέβη τὰς πέντε ὀροφὰς διὰ μιᾶς, καὶ ἀσθμαίνουσα ἐστάθη πρὸ τῆς θύρας τῆς κυρᾶ Ζαλίνης. Ἐκρούσε διὰ χεῖρός δειλῆς, διότι αἰφνης κατελήφθη ὑπὸ φόβου! Ἄν ἴσως ἡ κυρὰ Ζαλίνη ἔμελλε νὰ τὴν ἐπιπλήξῃ καὶ νὰ τῇ εἴπῃ ὅτι αὕτη πταίει! Οὐδέεις ἀπεκρίθη. Ἡ πλύντρια ὄντως ἦτο ἔξω καὶ ἔμελλε νὰ ἐπανεῖλθῃ πολὺ ἐξώρας.

Ἡ Μαρκέλλα ἔκρουσεν αὐτὴς ἰσχυρότερον καὶ ἔπειτα ἔτι ἰσχυρότερον, ἔπειτα δὲ λυσσώδως. Δὲν ἦτο δὲ δυνατόν νὰ μὴ εἶνε ἐντὸς ἡ κυρὰ Ζαλίνη, καθ' ἣν ἀκριβῶς στιγμὴν τὸ παιδίον εἶχε τοσοῦτον χρεῖαν αὐτῆς! Ἡ ἀτυχῆς μικρὰ δὲν ἠδύνατο νὰ πεισθῆ ὅτι ὁ βίος ἔχει τοιαύτας παραλόγους ὀμότητας.

Αἰφνης βήματα ἠκούσθησαν ἐν τῇ ὀλίγον φωτισομένη κλίμακῃ, καὶ θόρυβος ἀναπνοῆς ἐπιπόνου.

— Ἡ κυρία Φαβροῦ ἔρχεται νὰ με πάρῃ! διανοήθη ἡ Μαρκέλλα.

Τὸ αἷμά τῆς ἐπάγασε καὶ συνεσπειράθη ὅσον ἠδύνατο πλησίον θύρας τινός, ἐλπίζουσα ὅτι θὰ κρυβῆ ἱκανῶς ὥστε νὰ μείνῃ ἀπαρατήρητος.

— Τί θέλεις, κορίτσι μου; εἰπέ τις φωνὴ καταπεπονημένη καὶ πένθιμος.

Ἦτο γυνὴ τις πτωχὴ γείτων τῆς πλυντρίας. Ἡ Μαρκέλλα λαβοῦσα θάρρος εἶπεν:

— Τὴν κυρὰ Ζαλίνη ἤθελα.

— Καὶ τί τὴν ἤθελες;